

5. klassi ainetest 2014

A

Nimi

Punktid.....

Eesti keel

Suured asteroidid tabavad Maad arvatust sagedamini

15. veebruaril 2013. aastal Venemaale Tšeljabinski lähedale kukkunud asteroidi lendu jälgisid paljud inimesed. On ka hinnatud, et tegemist võis olla suurima maale langenud taevakehaga pärast 1908. aasta Tunguusi katastroofi Siberis. Siis murdis kokkupõrge tuhandete ruutkilomeetrite ulatuses metsa. Uutes teadustöodes aga leiti, et suured asteroidid tabavad Maad hoopis sagedamini, kui seni arvatud. Paljud jäävad märkamata, sest kukuvad Maale kohtades, kus pole kedagi seda sündmust tunnistamas. Tšeljabinski meteorkeha videosalvestisi on nüüdseks põhjalikult uuritud. Selgus, et tegu oli üsna levinud meteoori tüübiga, mis pärines Marsi ja Jupiteri vahelisest asteroidide vööndist. Maa atmosfääri sisenemise hetkel oli selle mass 12 000–13 000 tonni ehk ligi kaks korda suurem, kui alguses arvatud. Läbimõõt oli umbes 19 meetrit. Atmosfääri ülakihtidest kihutas see läbi kiirusega 19 km/s. 30–40 kilomeetri kõrgusel murenes asteroid tugevalt ning 27 kilomeetri kõrgusel pudenes gaasiks ja tolmuks laiali. Meteorkeha tekitas lööklaine, mis tegi kaks ringi ümber maakera. Õnneks neelas atmosfäär suurema osa asteroidi energiast, kuid teadlased kirjutavad, et kui asteroid oleks olnud tugevamast materjalist, siis oleks see Maale kukkudes üsna suurt kahju teinud. Nüüd jõudis aga Maale tuhandeid pisikesi meteoriite, millest üks lõhkus näiteks ära vabriku katuse, teise tüki toimet paiskus sisse raamatukogu aknaraam ja purustas Vene luuletaja Aleksander Puškini kuju. Seni suurima tüki, 600-kilose, töid sukeldujad alles möödunud kuul Tšerbakuli järve põhjast üles. Sellised kokkupõrked polegi nii harvad. Enamus neist on plahvatanud ookeanide või väheasustatud paikade kohal ja on jäänud seetõttu märkamata.

Asteroidid on planeedisarnased taevakehad, mis on erineva suuruse ja korrapärase kujuga. Arvatakse, et nende koondumisel oleks pidanud moodustuma planeet, aga seda ei juhtunud. Nii tiirutavad nad endiselt ümber Päikese nagu planeetidki. Kui seni arvati, et Tšeljabinskis toimunu juhtub umbes iga 150 aasta tagant, siis uutel hinnangutel tabab sellise suurusega taevakeha meid pigem iga 30 aasta tagant. Tunguska kokkupõrke suurune katastroof juhtub siis pigem iga paarisaja aasta tagant kui paari tuhande aasta tagant, nagu seni arvatud. Seetõttu kutsuvad teadlased üles ehitama varajast hoiatust andvaid süsteeme. **Allikad:** ERR, BBC (7. november 2013)

Vasta küsimustele

1. Kui palju aega on möödunud Tunguusi katastroofist?

.....

2. Missugust kahju tegid meteoriidid?

.....

3. Millisteks osadeks murenes asteroid?

.....

4. Miks on enamused meteoriite jäänud märkamata?

.....

5. Kust pärines Tšeljabinski lähedale kukkunud meteoriiit?

.....

6. Mitu tonni arvati algul meteoriidi massiks?

.....

Leia esimesest lõigust kaks omadussõna ja kirjuta igale juurde üks samatähenduslik sõna

.....

.....

.....

.....

Muuda omadussõnad nimisõnadeks. Jooni küsimustes nimisõnad ja kirjuta ise teksti kohta kaks küsimust

Jooni küsimustes küsisõnad

Kirjuta võõrsõnaga

Ööriietus -

Riietusruum -

Väljak sportimiseks -

Loomaaed -

Moodusta lause

mõtlevad tänapäeval hoida kas tuleb inimesed et maad sellele

.....
.....

Matemaatika

Arvuta

$$5648 : 8 \cdot 4 + (8905 - 6997) - 2993 =$$

Ristkülikukujulise maatüki pikkus on 700 meetrit, laius 10 korda väiksem. Arvuta selle maatüki pindala ja übermõõt.

23 kilogrammi komme maksis 184 eurot. Kui palju maksis 40 kilogrammi komme? Koosta avaldis ja arvuta.

Teisenda

2 h 30 min = min

7 m 8 cm = cm

5001 m = km m

2944 s = € s

3 ööp 18 h = h

Loodusõpetus

1. Millest koosneb maakoor ning millisel tükil asub Eesti?

.....

2. Nimeta kõige suuremad maailmamere osad.

.....

3. Kuidas teatakse, et Maa on kerakujuline?

.....

4. Mis on elu tunnused?

.....

5. Miks me joostes hingeldama hakkame?

.....

Selgita mõisteid

Galaktika –

Aasta –

Manner –

Nahk –

Rakk –

Silmaring

1. Millist pealkirja kannab suvel toimuv laulu- ja tantsupidu?

.....

2. Kes on Perno Postimehe asutaja (ees- ja perekonnanimi)?

.....

3. Nimeta „Leiutajateküla Lotte” autor ning millisesse valda ehitatakse Lottemaa?

.....

4. Kirjuta keskelolevast sõnast vasakule temast suurem ja paremale temast väiksem samalaadne nimetus.

..... Võrtsjärv

..... Tartu

..... Hiiumaa